

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Uudistuksen lähtökohtaisesti kannatettavia tavoitteita ovat — painopisteen siirtäminen varhaiseen tukeen ja avopalveluihin, lastensuojelun roolin selkiyttäminen viimesijaisena palveluna sekä lain rakenteen uudistaminen.

Konkreettisesti myönteisiä muutoksia ovat mm. lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävien keventäminen, edunvalvontasääntelyn täsmentäminen, turvahenkilöitä koskevan epäselvyyden poistaminen sekä avohuollon tavoitteellisuuden vahvistaminen.

Keskeinen riski on, että lastensuojelun asiakkuuskynnyksen nosto ja viimesijaisuuden korostaminen toteutuvat tilanteessa, jossa perustason palveluja ei ole vahvistettu riittävästi eikä niihin esitetä kohdennettavan lisäresursseja. Tämä voi johtaa siihen, että lasten ja perheiden tilanteet kriisiytyvät ennen kuin tuki alkaa, mikä pitkällä aikavälillä voi lisätä raskaampien toimenpiteiden tarvetta ja kustannuksia — vastoin esityksen tavoitteita.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on huolestuttavaa, että uudistus lisää hyvinvointialueiden liikkumavaraa ilman sitä seuraavaa resursointia. Nykyiset alueelliset erot palveluissa ovat jo merkittäviä. Säästölaskelmat ovat epävarmoja, ja on mahdollista, että kustannukset siirtyvät raskaampiin palveluihin.

lapsivaikutusten arviointi on jäänyt puutteelliseksi, sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu riittävästi, ja erityisesti lasten kuuleminen on toteutunut suppeasti.

Uudistuksen onnistuminen edellyttää täsmennyksiä erityisesti asiakkaiden ja työntekijöiden oikeusturvaan, perustason palvelujen resurssointiin, kansallisen ohjauksen vahvistamiseen sekä systemaattisen arviointi- ja seurantajärjestelmän luomiseen ennen lain voimaantuloa.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Rakenteellisella tasolla useat ehdotukset vievät oikeaan suuntaan: lain rakenne selkeytyy, lastensuojelun viimesijaisuus vahvistuu, lapsen asiasta vastaavan sosiaalityöntekijän tehtäviä kevennetään ja päätöksentekoa jäsennetään. Myös sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain samanaikainen uudistaminen on perusteltua.

Käytännön tasolla ehdotukset jäävät riittämättömiksi suhteessa tavoitteisiin. Keskeisin tavoite painopisteen siirtämiseksi varhaiseen tukeen on riippuvainen perustason palvelujen vahvistumisesta. Lakiesitys sisältää oletukseen, että hyvinvointialueet kykenevät vastaamaan kasvavaan tarpeeseen vaikka rahoitusta leikataan. Noin 10 000 lapsen siirtyminen lastensuojelusta sosiaalihuoltolain piiriin ei automaattisesti johda siihen, että he saavat varhaisempaa tai vaikuttavampaa tukea.

Alueellinen eriytyminen on merkittävä riski ja ilman riittävää kansallista ohjausta ja seuranta, tulkintakäytännöt tulevat todennäköisesti vaihtelevaan alueittain, mikä vaarantaa lasten yhdenvertaisuuden palveluihin pääsyssä.

Asiakkuuskynnyksen nosto voi tuottaa vastakkaisen vaikutuksen. Lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen nosto lähelle huostaanoton kynnystä sisältää riskin, että lapset ja perheet saavat tukea vasta tilanteiden jo vakavasti kriisiytyttyä. Tämä voi lisätä — ei vähentää — kiireellisten sijoitusten ja huostaanottojen tarvetta.

Valmistelu vaatii enemmän aikaa. Lapsivaikutusten arviointi on puutteellinen, lakien yhteisvaikutuksia ei ole riittävästi arvioitu ja toimeenpanon edellytyksiä hyvinvointialueilla ei ole varmistettu. Uudistus olisi edellyttänyt pidempää valmistelua ja vahvempaa kansallista tukea toimeenpanolle.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Rajatumpi uudistus (esim. pelkkä ilmoitus- ja arviointikäytäntöjen täsmentäminen)

Perustelut tiiviisti

Rajapinta jää edelleen tulkinnanvaraiseksi. Erityisesti on epäselvää, milloin sosiaalihuoltolain mukainen tuki katsotaan riittämättömäksi ja lastensuojelun asiakkuus tulee arvioitavaksi.

Asiakkuuden kynnyksen nosto voi tuottaa tavoitteiden vastaisia vaikutuksia esim. huostaanottojen lisääntymistä. Kynnyksen nosto voi johtaa siihen, että lapsia ohjautuu lastensuojeluun kriisisijoituksina.

Keskeinen edellytys uudistuksen onnistumiselle on, että sosiaalihuollon lapsiperhepalveluihin turvataan riittävät resurssit ja osaaminen. Lisäksi tarvitaan vahvaseurantajärjestelmä sekä täsmennykset vastentahtoisen tuen tilanteisiin ja järjestöjen rooliin palvelukokonaisuudessa.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Keskeisten käsitteiden kokoaminen ja lastensuojelun viimesijaisuuden korostaminen suhteessa muihin palveluihin voi selkeyttää palvelujärjestelmää. Vaikuttavuudennäkökulmasta on hyvä selkiyttää rooleja ja vastuita tilanteissa, jossa lastensuojelu on korvannut muita puuttuvia palveluja.

Lain keskeinen käsite "erityinen suojelu" jää määrittelemättä, eikä esityksessä avata sen suhdetta "lastensuojelu"-käsitteeseen — vaikka palvelua kuvataan esityksessä edelleen lastensuojeluna. Myös käsitteet "ilmeinen suojelun tarve" ja "vaativimman lastensuojelun palvelu" jäävät epämääräisiksi.

Jälkihuollon asema on sekä sääntelyn että toteutuksen osalta epäselvä eikä käytännön toimeenpanoa ole riittävästi selvennetty. Jälkihuoltoonuret ovat tutkitusti erityisen haavoittuvassa asemassa ja riskissä jäädä sosiaalihuollon riittämättömän tuen varaan.

Käytännön toimeenpano edellyttää merkittävää toimintakulttuurin muutosta, osaamisen vahvistamista ja yhtenäisiä kansallisia tulkintaohjeita.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Muutokset voivat selkeyttää palvelurakennetta ja tehdä asiakkuuksista läpinäkyvämpiä sekä ammattilaisille että perheille. Lastensuojelun viimesijaisuuden vahvistaminen, kiireellisten toimenpiteiden yhteydessä tapahtuva asiakkuuden automaattinen alkaminen ja päättymisestä säättäminen on kannatettavaa.

Lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen nostoon lähelle huostaanoton kriteerejä voi johtaa viiveisiin oikeanlaisen tuen toteuttamisessa.

Asiakkuuden alkamisen kriteeristö jää osin tulkinnanvaraiseksi. Käsitteet "vakavan vaarantumisen uhka", "lapsen erityinen suojelun tarve" ja "ilmeinen suojelun tarve" kaipaavat tarkempaa avaamista sekä lakitekstissä että aikanaan soveltamisohjeissa. Säännösehdotus jättää epäselväksi, koskeeko asiakkuuden kriteeri myös tilanteita, joissa lapsi itse käytöksellään vaarantaa omaa terveyttään ja kehitystään.

Vireille tulon siirtyminen sosiaalihuoltolain piiriin edellyttää sosiaalihuoltolakia soveltavilta asiantuntijoilta lastensuojeluosaamista ja riittäviä resursseja, jotta suojelun tarve tunnistetaan

ajoissa. Määräaikojen poistaminen tuen tarpeen arvioinnin aloittamiselle ja loppuunsaattamiselle voi olla ongelmallista oikea-aikaisen tuen näkökulmasta.

Asiakkuuden päättymistä koskeva sääntely selkeytyy, mutta avoimeksi jää, kuka vastaa kokonaisuudesta siirtymän jälkeen — erityisesti monialaista tukea tarvitsevilla perheillä. Sosiaalihuollon puolella mitoitusta on 47 asiakasta sosiaalityöntekijää kohden, kun lastensuojelussa se on 30, mikä heikentää intensiivisen tuen mahdollisuuksia juuri niille, joiden tilanne on jo ollut vakava. Riskejä liittyy siihen sosiaalityön ja -ohjauksen ensisijaisuuteen suhteessa palveluihin. Kynnys palveluihin pääsyyn voi estää oikean avun saamisen.

Kaikkiaan ehdotus lisää sosiaalityöntekijöiden /sosiaalihuollon asiantuntijoiden harkintavaltaa sekä asiakkuuden alkamisessa että päättymisessä. Ilman yhtenäisiä valtakunnallisia linjauksia, koulutusta ja seuranta järjestelmää tämä johtaa todennäköisesti merkittäviin alueellisiin eroihin siinä, milloin ja miten lastensuojelun asiakkuudet alkavat ja päättyvät.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotettu sääntely edellyttää täsmennyksiä ennen lain voimaantuloa.

Tilapäinen joustaminen asiakasmäärässä on käytännön työn kannalta perusteltu uudistus. Se mahdollistaa esimerkiksi saman sosiaalityöntekijän jatkamisen perheen kaikkien lasten vastuuhenkilönä ja ehkäisee tarpeettomia asiakassiirtoja, jotka eivät tue lapsen etua.

On myös huomioitava, että lastensuojelulla autettavien asiakkuuksien vaativuus kasvaa kynnyksen noston myötä, ja 30 asiakkaan mitoitusta voi olla liian korkea. Nykyinen muotoilu "jos se on välttämätöntä lapsen edun turvaamiseksi" on ajallisesti ja asiakasmäärien osalta väljä.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotus on pääosin kannatettava. Tehtävien kokoaminen yhteen pykälään selkeyttää sosiaalityöntekijän roolia ja helpottaa lain soveltamista. Lapsen edun ensisijaisuuden ja osallisuuden korostaminen asiakasprosessin johtamisessa on kannatettavaa, samoin monialaisen yhteistyön velvoittavuuden vahvistaminen. Mahdollisuus delegoida osa tehtävistä muille ammattilaisille on käytännön työn kannalta perusteltua ja voi vapauttaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän aikaa lapsen kanssa tehtävään työhön niissä tilanteissa, kun se on lapsen edun näkökulmasta erityisen tärkeää.

Sosiaalityöntekijän päätösvalta ja ammatillinen vastuu lapsen kokonaistilanteen arvioinnista muodostavat kokonaisuuden, eikä tehtäväkuvien joustavoittaminen saa johtaa tämän kokonaisuuden tai lapsen oikeuksien kaventumiseen.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Peruslinjaukset vastuunjaon selkeyttämisestä ovat kannatettavia ja vastaavat pitkälti voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Sijoittajahyvinvointialueen ja sijoitushyvinvointialueen vastuunjaon selkeyttäminen on perusteltua. Lastensuojelun ja terveydenhuollon välisen vastuunjaon täsmentäminen on erittäin tarpeellista.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Säännösten kokoaminen yhteen lukuun on selkeä parannus. Merkittävien lapsen oikeuksiin puuttuvien ratkaisujen sitominen viranhaltijapäätöksiin on perusteltua, ja osa päätöksistä voidaan asianmukaisesti osoittaa sijaishuoltopaikan henkilöstölle.

Ehdotus, jonka mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän rinnalla "muu toimivaltainen hyvinvointialueen viranhaltija" voisi tehdä päätöksiä muun muassa avohuollon tukitoimista, erityisen huolenpidon jakson lopettamisesta ja aineen tai esineen poisottamisesta, edellyttää kansallista ohjausta toimeenpanon tueksi. Virkavastuun näkökulmasta ehdotus on osin ristiriitainen: lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on kokonaisvastuu lapsen asiakasprosessista, mutta päätöksiä voisi tehdä viranhaltija, jolla ei ole tähän kokonaisvastuuseen perustuvaa asiantuntemusta tai tilannekuvaa. Käsite "muu toimivaltainen viranhaltija" jää määrittelykseen väljäksi, mikä voi johtaa vaihteleviin käytäntöihin.

Ehdotus, jonka mukaan lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilöstöön kuuluva henkilö voi tehdä aineen tai esineen poisottamista koskevan päätöksen laitoksessa olevalta lapselta, on käytännön työn kannalta perusteltu ja kannatettava.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lapsen edun ensisijaisuuden ja osallisuuden korostaminen koko asiakasprosessin ajan on kannatettavaa. Kirjaamisvelvoite mielipiteen selvittämisen tavasta ja sisällöstä vahvistaa oikeusturvaa. Myös lastensuojelun edunvalvontaa koskeva sääntely ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuun täsmentäminen puhevallan käytön turvaamisessa on myönteistä erityisesti tilanteissa, joissa huoltajat ovat asiassa passiivisia.

Lainsäädäntö ei yksin ratkaise osallisuuden ongelmia. Aito osallisuus edellyttää aikaa, pysyvää asiakassuhdetta ja luottamuksen rakentumista, jotka edellyttävät riittäviä resursseja, osaamista ja riittävää jatkuvuutta.

Ehdotettu lastensuojelulainsäädäntö sisältää vahvoja lapsen osallisuutta turvaavia velvoitteita, joita ei ole sosiaalihuoltolaissa samassa laajuudessa. Kun suuri osa asiakkuuksista siirtyy sosiaalihuoltolain piiriin, on riski, että lasten osallisuuden toteutuminen muuttuu epäyhtenäisemmäksi ja riippuvaisemmaksi paikallisista käytännöistä ja yksittäisten sosiaalityöntekijöiden tulkinnoista. Erityistä huomiota tulee vielä kiinnittää kaikkein haavoittuvimpien lasten osallisuuteen sekä nuorempiin lapsiin, joiden mielipiteiden selvittämisessä on puutteita.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lapsen henkilökohtaisen tapaamisen korostaminen ja etätapaamisten rajaaminen poikkeustilanteisiin on laajasti kannatettavaa. Riittävä kasvokkainen kohtaaminen on välttämätöntä luottamuksellisen asiakassuhteen ja aidon osallisuuden kannalta. Asiakassuunnitelman tarkistamista tulisi edellyttää riittävän usein. Asiakassuunnitelman laatimisvelvollisten piiri on liian kapea — suunnitelma tulisi laatia yhteistyössä myös vanhemman tai muun laillisen edustajan kanssa, ei pelkästään lapsen kanssa.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotuksiin liittyy riskejä, jotka voivat käytännössä kääntää kehityksen tavoitteidensa vastaiseksi.

Kannatettavaa on avohuollon tarkoituksen kirjaaminen lakiin — vaikuttaa myönteisesti lapsen kasvuolosuhteisiin ja ehkäistä sijoituksia. Palveluiden toissijaisuuden korostaminen voi heikentää tuen vaikuttavuutta ja oikea-aikaisuutta.

Asiakkuuskynnyksen nousu lisää riskiä siitä, että muutos viivästyttää sellaisten perheiden tuen saamista, jotka tarvitsevat välittömästi intensiivisempää tukea. Järjestöjen erityisosaaminen on vahvemmin tunnistettava osaksi avohuollon palvelukokonaisuutta.

Lastensuojelun avohuollon luvussa ei riittävästi varmisteta lasten pääsyä tarvitsemiinsa terveydenhuollon palveluihin — erityisesti neuropsykiatrisiin ja päihdepsykiatrisiin palveluihin, joihin pääsyssä on jatkuvia puutteita.

Ehdotettu avohuollon vahvistamisstrategia nojaa oletukseen, että perustason palvelut kykenee vastaamaan lisääntyvään tarpeeseen. Tähän ei kohdennu lisäresursseja ja noin 9 600 lapsen siirtyminen lastensuojelusta sosiaalihuoltoon ei itsessään tarkoita, että he saavat varhaisempaa tai parempaa tukea.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotettu 14 vuorokauden määräaika on käytännössä hyvin lyhyt. Kiireellisen sijoituksen aikana on tyypillisesti tehtävä samanaikaisesti useita vaativia tehtäviä: selvitettävä lapsen mielipide, arvioitava huoltajien tilanne, kartoitettava tukitoimet ja läheisverkosto, tehtävä moniammatillista yhteistyötä, kerättävä lausuntoja sekä tarvittaessa valmisteltava huostaanotto. Lyhyempi määräaika edellyttää lisää resursseja — joita ei esityksessä osoiteta, jolloin aikarajojen tiukentaminen voi johtaa puutteellisesti valmisteltuihin päätöksiin — ei parempaan lapsen suojeluun.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Huostaanoton viimesijaisuuden vahvistaminen on periaatteessa kannatettavaa. Läheisverkostokartoituksen vahvistaminen lakiin on myös kannatettavaa, ja huostassapidon lopettamisen selkeyttäminen 57 §:ssä on myönteistä.

Vaatus terveydenhuollon palvelujen ensisijaisuuden osoittamisesta ennen huostaanottoa on käytännössä ongelmallinen: sosiaalihuollon viranomaisilla ei ole toimivaltaa arvioida terveydenhuollon tarvetta eikä pakottaa terveydenhuoltoa arvioimaan lasta. Jos tarvittavia terveydenhuollon palveluja ei ole saatavilla, syntyy käytännössä mahdottomuus tehdä lain

edellyttämällä tavalla perusteltua huostaanottopäätöstä. Terveydenhuollon lainsäädäntöön tulisi kirjata vastaavantasoiset velvoitteet.

Läheisverkoston ensisijaisuutta koskeva kirjaus on kannatettava, mutta samalla on varmistettava, ettei läheisverkostoratkaisuja käytetä säästötoimenpiteenä ilman riittävää arviota lapsen edusta. Läheissijoituksissa tulee turvata riittävä ammatillinen tuki, seuranta ja valvonta.

Huostaanoton ja ehdottoman vankeusrangaistuksen yhdistäminen edellyttää huolellista jatkovalmistelua. Vankilaolosuhteet eivät ole lastensuojelulain tunnistama ja tarkoitama kasvuolosuhteiden vaarantuminen, johon lastensuojelun tulisi reagoida. Ehdotetun sääntelyn osalta ei ole selvää, kummalla viranomaisella — Rikosseuraamuslaitoksella vai lastensuojelulla — on määräävä toimivalta sijoituspaikan valinnassa. Lastensuojelulaitoksella ei ole toimivaltaa soveltaa vankeuslain säännöksiä, mutta silti alaikäiseen sovellettaisiin samanaikaisesti molempia lakeja. Ratkaisu edellyttää laajempaa yhteiskunnallista keskustelua siitä, miten alaikäisten vankien rangaistukset toteutetaan.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Yhden käsitteen — kodin ulkopuolinen sijoitus — ottaminen käyttöön on selkeyttävä uudistus, joka ulottaa sääntelyn myös avohuollon tukitoimena sijoitettuihin lapsiin. Sijoittajahyvinvointialueen velvollisuuden täsmentäminen valvoa sijaishuoltoapaikan henkilöstön määrää, osaamista ja tiloja on perusteltua. Kodin ulkopuolelle sijoitus ei (termistö) on syrjivä, koska sijaishuoltoapaikka on myös sijoitusajan koti lapselle. Termit eivät kunnioita lapsen oikeuksia valita "kotiaan" tai anna lupaa kutsua sijaishuoltoapaikkaa kodiksi.

Ehdotus, jonka mukaan sijoitushyvinvointialueelle annettaisiin valvontatoimivalta sen alueella sijaitseviin sijoituspaikkoihin, vaatii vielä jatkovalmistelua ja arviointia. Ehdotus on ristiriidassa valvontalain periaatteen kanssa, jonka mukaan valvontatoimivalta kytkeytyy järjestämisvastuuseen — ei sijaintiin. Ehdotus myös poikkeaisi kaikki muut asiakasryhmät koskevasta sääntelystä, mitä ei voida pitää perusteltuna. Käytännön ongelmana on päällekkäinen ja usein epäyhtenäinen valvonta: yhteen seitsemänpaikkaiseen yksikköön voi kohdistua jopa seitsemän eri sijoittajahyvinvointialueen lisäksi sijoitushyvinvointialueen valvontaa, mikä kuormittaa sekä laitoksia että hyvinvointialueita.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoidto): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Ehdotettu rajattu joustomahdollisuus, jossa henkilöstömitoitus jonkin verran joustaa lapsimäärän mukaan, vahvistaa palveluntuottajien toimintaedellytyksiä ja tukee jatkuvuudenhallintaa. Lisäksi se tukee henkilöstöressurssien tarkoituksenmukaista kohdentamista. Riittävän mitoituksen arvioinnissa keskeistä on edelleen lapsen etu ja yksilölliset tarpeet.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskeväksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

Rajoittamisen edellytysten ja menettelyjen selkeyttäminen lisää päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaisuutta hyvinvointialueiden välillä.

Oikeus rajoittaa yhteydenpitoa sosiaaliseen verkostoon, on esitetyssä muodossaan hyvin laaja. Rajoitusten tulee aina olla yksilöllisiä, välttämättömiä, oikeasuhtaisia ja ajallisesti rajattuja — ne eivät saa muodostua pysyviksi tai automaattisiksi käytännöiksi. Käytännön toimivuuden kannalta on myös tärkeää täsmentää, milloin on kyse kasvatuksellisesta yhteydenpidon rajoittamisesta ja milloin virallisesta päätöksestä.

Henkilöntarkastusta koskevan sääntelyn täsmentäminen on lähtökohtaisesti perusteltua. Voimankäyttöoikeuden laajentamisen osalta on kuitenkin täsmennettävä, mitä voimakeinoja henkilöstöllä on käytettävissä, ja mitä vaatteiden päällisin puolin tarkastamisella käytännössä tarkoitetaan. Ennen säännöksen voimaantuloa on huolehdittava henkilöstön riittävästä koulutuksesta.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Jälkihuollon siirtäminen sosiaalihuoltolain piiriin on palvelujen jatkuvuuden ja erityisosaamisen näkökulmasta riski.

Ehdotetun sääntelyn myötä täysi-ikäiset jälkihuoltonuoret siirtyvät lastensuojelun erityisosaamispiirin ulkopuolelle. Esityksessä ei säädetä velvoitetta asiakassuunnitelman laatimisesta jälkihuollon asiakkaille — se laadittaisiin sosiaalihuoltolain nojalla vain, "jollei se ole ilmeisen tarpeetonta". Asiakasryhmän haavoittuva asema edellyttää, että asiakassuunnitelman laatiminen säädetään velvoittavaksi. Esitys ei myöskään tunnista riittävästi nuorempien sijaishuollosta kotiutuneiden lasten erityistarpeita.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevistä säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Voimaantuloaikataulu 1.7.2027 on muutoksen mittakaavaan nähden optimistinen. Laki lapsen erityisestä suojelusta ja sosiaalihuoltolain uudistus limittyvät tiiviisti toisiinsa, ja niiden on tultava voimaan samanaikaisesti. Tämä koskee erityisesti sosiaalihuoltolain ja lastensuojelun välistä yhdyspintaa. Valtakunnallisen ohjeistuksen valmistelu on tehtävä hyvissä ajoin ennen voimaantuloa, jotta tulokset eivät eriydy alueittain. Siirtymäsäännökset käynnissä oleviin asiakkuuksiin on laadittava selkeiksi, jotta lapset eivät jää muutosvaiheessa vaille riittäviä palveluita.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

-

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Riskinä on, että esitys siirtää kustannuksia pikemmin kuin alentaa niitä. Lainsäädäntömuutoksilla yksistään on vaikea luoda lisäarvoa, tehokkuutta tai muuttaa toimintakulttuuria. Toimeenpanoon ei ole riittävästi ohjausta, resursseja eikä aikaa.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

Selkein välitön vaikutus on, että perhehoitolain mukaiset palkkiot, kulukorvaukset ja käynnistämiskorvaus maksettaisiin jatkossa myös niille läheisverkostoon kuuluville henkilöille, jotka tällä hetkellä hoitavat lasta ilman perhehoitolain mukaista korvausta. Hyvinvointialueiden kustannukset nousevat (voivat myös laskea jos läheisverkostosijoituksilla ehkäistään laitossijoituksia) sen mukaan, kuinka laajasti läheisverkostoratkaisuja ryhdytään käyttämään.

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Esitys tunnistaa nykyjärjestelmän ongelmia. Kuitenkin vaikutusarviointi jää liian yleiselle tasolle.

Esitys ei systemaattisesti arvioi riskejä ja millä edellytyksillä tavoitetila on saavutettavissa. Vaikutusarvioinnissa ei käydä systemaattisesti läpi, miten keskeiset muutokset muutos vaikuttavat lapsen etuun, osallisuuteen, yhdenvertaisuuteen tai suojeluun.

Kun sääntelyä kevennetään ja hyvinvointialueiden liikkumavaraa lisätään ilman vastaavaa kansallisen ohjauksen vahvistamista, alueellisen eriytymisen riski kasvaa.

27. Vapaamuotoiset huomiot

-

Ketola Jari
Pesäpuu ry